Gedenkboek Peter Ton

Gevallen op 7 september 1940 bij de uitoefening van zijn plicht als WA-man

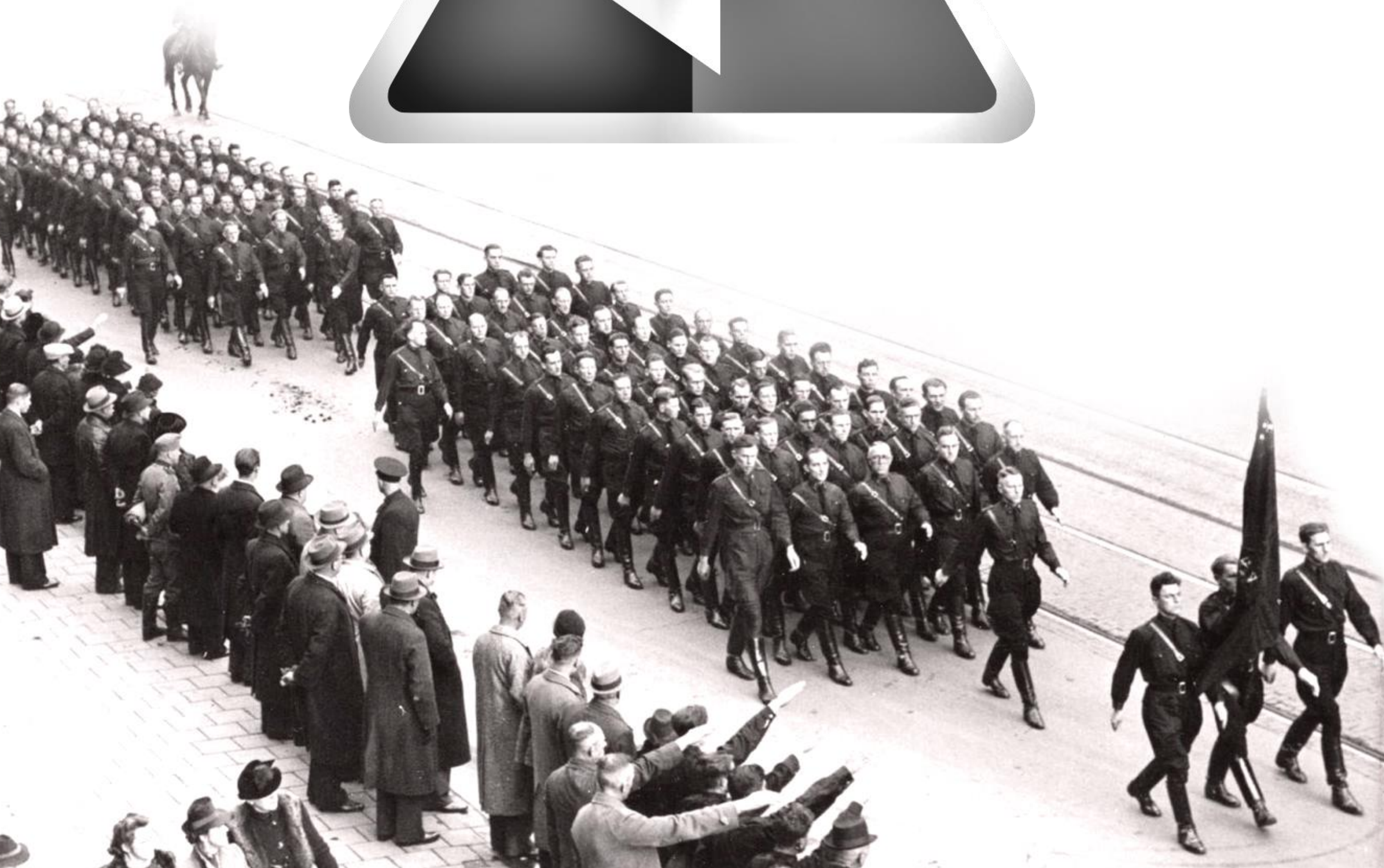

PETER TON
7 - 9 - 40
HENDRIK KOOT
14 - 2 - 41
HANS PELZER
22 - 3 -

Inhoud

Voorwoord	**3**
Levensbeschrijving	**4**
Zeer ernstige politieke botsing in Den Haag	**5**
De feiten	**6**
Het stoffelijk overschot van Peter Ton naar het Willem de Zwijgerhuis	**7**
De beweging defileert langs de baar van Peter Ton	**8**
Een erewacht op de plaats waar Peter Ton werd vermoord	**10**
De begrafenis van kameraad Ton	**11**
Plechtige uitvaart van kameraad Ton	**12**
Zijn leven geofferd	**17**
Beelden van de plechtigheid	**19**

Gedenkboek Peter Ton
Gevallen op 7 september 1940 bij de uitoefening van zijn plicht als WA-man
Hetuitgave door NaSoBi, oorspronkelijke uitgave door NENASU, Leiden

Voorwoord

Door Mr. A.J. Zondervan, Algemeen Commandant der WA

In september 1940 viel weerman Peter Ton bij de bescherming van de jeugd. Hij sneuvelde als slachtoffer van de haat van de democraten, die jarenlang met alle middelen op de meest gewetenloze wijze streden tegen alles wat nationaalsocialistisch was. Hij viel, standvastig op zijn post, trouw aan zijn ideaal en aan zijn Leider.

Weerman Peter Ton is niet meer. Een jong leven is heengegaan, gekenmerkt door grote eenvoud en offervaardigheid jegens zijn moeder en zuster. Dit leven vond zijn voltooiing in het hoogste offer dat men kan brengen in dienst van de nationaalsocialistische levensbeschouwing. Zijn naam zal echter blijven voortleven, niet alleen in zijn vendel, maar ook in de harten van de gehele WA

Peter Ton gaf ons een voorbeeld. Ook wij, weermannen, moeten bereid zijn te offeren wanneer dat van ons wordt gevraagd: onze tijd, ons bezit, en zo nodig ons bloed. Moge het offer van Peter Ton ons inspireren, ons sterken in de strijd en ons vastberaden maken in onze daden. Dan is zijn offer niet vergeefs geweest.

Utrecht, oktober 1940
Foto's: Nationaal Fotokantoor

PETER TON

Geb. te Rotterdam 16 April 1912
Gev. te Den Haag 7 Sept. 1940

Levensbeschrijving

Op 16 april 1912 werd Petrus Nicolaas Ton geboren als jongste telg van het gezin Ton. Al op de lagere school viel hij op door zijn uitzonderlijke ijver en ordelijke gedrag. Zijn onwankelbare plichtsgetrouwheid, die hem later zoveel waardering van zijn kameraden zou opleveren, was toen al duidelijk zichtbaar. De eerste zware slag trof het gelukkige gezin toen de vader na één dag lijden overleed aan bloedvergiftiging. Naast het diepe verdriet bracht dit verlies ook financiële problemen. Peter moest na het eerste jaar zijn studie aan de Handelsdagschool afbreken. Om zijn moeder te ondersteunen, zocht hij onmiddellijk werk, dat hij dankzij zijn persoonlijke kwaliteiten snel vond. Deze omslag was voor hem een grote teleurstelling, want met zijn aanleg had hij gemakkelijk verder kunnen studeren. Toch was zijn plicht duidelijk, en ook hier bewees hij zijn trouw. Hij steunde zijn moeder niet alleen financieel, maar ook geestelijk.

Peter was een standvastige en stille kracht. Zes jaar werkte hij op een kantoor, en daarna zeven jaar als magazijnmeester in een metaalfabriek. In deze arbeid toonde hij zich de rustige, nauwkeurige werker die hij van nature was. Ook in zijn dienst aan de NSB was hij stil, regelmatig en trouw. In 1933 werd hij lid en stond hij met *Volk & Vaderland* op straat. Vijf jaar lang gaf hij zijn beste krachten als blokleider. Toen de WA riep, aarzelde hij geen moment om zich met hart en ziel aan het nationaalsocialisme te wijden. Peter trad nooit op de voorgrond. Hij was geen man van uiterlijk vertoon of opvallende gebaren. Maar iedereen die hem kende, kan nu getuigen van zijn onberispelijke eerlijkheid, innerlijke goedheid en rechtschapenheid.

Zijn moeder en zuster lijden een onmetelijk verlies door zijn dood. Maar het is goed dat zij weten dat zij niet alleen zijn in hun verdriet. Duizenden van onze beste volksgenoten kijken met eerbied en bewondering op naar de kameraad en strijder die zichzelf inzette voor de verwezenlijking van een eeuwig ideaal, en die niet aarzelde de dood tegemoet te gaan toen onze jeugd werd beledigd en onze kracht werd bespot. Juist omdat hij het kostbaarste gaf – zijn leven – en omdat hij dit leven gaf voor de eer van de nationaalsocialist, zullen wij hem op de hoogtijdagen van volk en beweging altijd in ons midden weten. In geestelijke zin zal hij bij ons zijn, ons steunen in onze strijd en met ons oprukken naar de stralende toekomst die hij heeft helpen verwezenlijken.

Van hem kan het diepste worden gezegd wat van een volksgenoot kan worden gezegd, hoe groot diens taak ook is: zijn eer was zijn trouw!

In geestelijke zin is Peter niet van ons gescheiden. Anderen zullen zijn strijd voortzetten, zoals zijn kameraden zijn moeder niet zullen vergeten in haar grote nood. Laten we bedenken: Peter Ton viel opdat ons nageslacht zal bloeien. Hij viel voor het licht en het leven, en daarom heeft hij deel aan de eeuwigheid van ons volk.

Zeer ernstige politieke botsing in Den Haag

’s-Gravenhage, september 1940
Van officiële zijde wordt gemeld:

Op zaterdagmiddag marcheerde een afdeling van de Nationale Jeugdstorm, ongeveer 200 jongens en meisjes sterk, begeleid door enkele WA-mannen van de NSB, door de stad richting de Balistraat om daar het NSB-huis te bezoeken. Vlak voor dit huis reed een fietser met duidelijke provocerende bedoelingen in op de groep, waardoor een meisje op de grond viel.
Hoewel de politie op de hoogte was gesteld van deze mars en toestemming had verleend, grepen de slechts in kleine aantallen aanwezige Nederlandse politieagenten niet in. Hierop ontstond tumult, dat uitmondde in een handgemeen. De aanwezige gemeentepolitie was niet opgewassen tegen de situatie en maakte op een door de omstandigheden niet gerechtvaardigde wijze gebruik van wapens. Hierdoor raakten verschillende NSB’ers zwaar gewond, van wie één, Peter Ton, nog dezelfde avond in het ziekenhuis overleed. Ook bij de verdere afhandeling van dit incident bleek een gebrek aan organisatie bij de gemeentepolitie.
De Rijkscommissaris heeft naar aanleiding van dit incident de Hoofdcommissaris van Politie in Den Haag uit zijn ambt ontzet en het verdere onderzoek opgedragen aan de Höhere SS- und Polizeiführer, SS-Brigadeführer Rauter.

ANP-bericht, september 1940

De dood van Peter Ton

Op zaterdag 7 september 1940 werd de nationaalsocialist Peter Ton vermoord. Hij viel als onschuldig slachtoffer van de haat van de democraten. Het dodelijke schot trof hem terwijl hij de jeugd beschermde. Die jeugd is onze hoop, de toekomst van ons volk. Zij zal het nationaalsocialisme in zijn zuiverste vorm uitdragen, onbezoedeld door het democratische verleden waarin wij ouderen hebben gestreden.
Het bloed van de nationaalsocialist Peter Ton heeft die jeugd geheiligd. Haar taak is nu gewijd door het hoogste offer dat een mens kan brengen: zijn leven. Peter Ton bracht dit offer met de vanzelfsprekendheid van een waarachtig idealist. Het nationaalsocialistische ideaal brandde als een grote vlam in het hart van deze stille, plichtsgetrouwe man.
Zijn moeder zag haar kind heengaan. Achtentwintig jaar leefde haar zoon in deze wonderlijke wereld. Hij was haar steun en haar trots. Voor haar verdriet en voor de dappere kameraad buigt onze beweging in diepe smart en eerbied het hoofd.

Het Nationale Dagblad, 9 september 1940

De feiten

Zaterdag rond vijf uur ’s middags kwam de Nationale Jeugdstorm, na een mars door de stad, vanuit de Javastraat de Balistraat in, op weg naar het WA-kwartier. Ongeveer tien kleine meisjes moesten nog de hoek om, toen twee fietsers op hen inreden, waarbij een meisje viel.

Een van onze kameraden verzocht een politieagent om proces-verbaal op te maken tegen de fietser. De agent begon hieraan te voldoen, toen een burger, zekere Hidding uit de Javastraat, naar de agent ging en opmerkte dat hij niet hoefde te “kruipen” voor de NSB’ers, omdat die toch niets te vertellen hadden. Dit was voor een andere agent, nummer 435, aanleiding om tegen zijn collega te roepen: “Trek je niets aan van die rotkerels!” en tegen de aanwezige WA-mannen: “Doorlopen!”

De WA-mannen begonnen onmiddellijk aan dit bevel te voldoen, wat door verschillende verklaringen onomstotelijk is vastgesteld. Maar het ging de agent niet snel genoeg. Hij begon te duwen. Hopman Van Leeuwen merkte op dat de WA-mannen naar binnen zouden gaan, maar dat de politie niet handtastelijk mocht worden. Als antwoord riep agent 435: “Sabels trekken!” waarop op de WA-mannen werd ingeslagen. Hierbij raakte kameraad Kakebeke als eerste gewond. Hij werd onverhoeds van achteren aangevallen en liep een bloedende hoofdwond op door een sabelhouw. Kort daarna werd geschoten. Kameraad Ton werd geraakt en probeerde de poort van het WA-kwartier binnen te lopen, maar struikelde over een fiets en bleef bloedend liggen. Op dat moment sloeg een andere agent hem met een sabel in de hals.

Vanaf dat moment werd voortdurend geschoten. Ook WA-man Paape Jr. en vaandrig Van Domburg Scipio van de Nationale Jeugdstorm raakten gewond: Paape kreeg een schot in de buik, Van Domburg Scipio in zijn dijbeen. Vanuit het kwartier probeerden andere kameraden de gewonden binnen te brengen, wat hen met gevaar voor eigen leven slechts na veel moeite lukte. Een kameraad wilde in een nabijgelegen drogisterij om hulp telefoneren, maar de politie beval hem de winkel te verlaten. Toen de gewonden het kwartier waren binnengebracht, probeerden enkele agenten de poort binnen te dringen, dreigend met schoten in de lucht.

Op het terrein waren ongeveer 200 stormers en stormsters aanwezig, die na de mars waren teruggekeerd. Zij werden onmiddellijk naar een achtergelegen gebouwtje gebracht. Het aantal agenten groeide snel; binnen enkele minuten waren er zeker dertig, die als bezetenen sloegen en schoten. Het is een wonder dat er niet meer doden vielen. Andere slachtoffers waren vaandrig Dusschoten, die een sabelslag op het hoofd kreeg, en vaandrig Verbaan, die aan de pols werd verwond. Verschillenden liepen wonden op aan armen en benen. Terwijl de gewonden in ziekenwagens werden afgevoerd, stond agent 1100, zoals door vele ooggetuigen werd vastgesteld, glimlachend toe te kijken. Kort daarna verscheen de Duitse politie met twee overvalwagens, bemand met Schupo’s (Schutzpolizei Red.), die snel de orde herstelden. De Haagse politieagenten werden gearresteerd.

Toen kameraad Ton in het ziekenhuis was opgenomen, stonden de kameraden Scholte en Giesekam naast zijn bed. Hij kwam niet meer bij kennis en overleed na enkele ogenblikken zacht en kalm.

Het Nationale Dagblad, 9 september 1940

Het stoffelijk overschot van Peter Ton naar het Willem de Zwijgerhuis

Dinsdagmorgen om twaalf uur marcheerde een afdeling van vijftig WA-mannen van Ban 6, aangevuld met jeugdstormers, naar het gemeentelijk ziekenhuis aan de Zuidwal. Van daaruit werd het stoffelijk overschot van weerman Peter Ton overgebracht naar het Willem de Zwijgerhuis aan de Zeestraat. Het was een eenvoudige, maar indrukwekkende stoet die door de Haagse straten trok. Voorop ging hopman Van Leeuwen, gevolgd door zes jeugdstormers onder leiding van een vaandrig van de WA Daarachter liep de kompaan, gevolgd door zestien weermannen, eveneens onder leiding van een vaandrig.

De lijkauto, bestuurd door vaandrig Dusschoten, volgde. Links liepen drie wachtmeesters, rechts drie konstabels. De kist was bedekt met de NSB-vlag, met daarop de WA-muts van de gevallen weerman. Het bloemstuk van Ban 6, dat zondagochtend naar het ziekenhuis was gebracht, werd meegevoerd in de auto. De stoet werd gesloten door zestien weermannen onder leiding van een vaandrig.

Om half twee arriveerde de droeve stoet bij het Willem de Zwijgerhuis, waar districtsleider Van Haersolte en banleider De Bruyn aanwezig waren om het stoffelijk overschot te ontvangen. De weermannen en jeugdstormers stelden zich voor het gebouw op en brachten de groet toen de kist door acht weermannen uit het eerste vendel naar binnen werd gedragen.

Ter handhaving van de orde waren in de Zeestraat veel marechaussees aanwezig, die het samengestroomde publiek op afstand hielden.

Het Nationale Dagblad, 11 september 1940

Het vendel van Peter Ton, enkele uren voor Ton werd doodgeschoten.

De beweging defileert langs de baar van Peter Ton

Een indrukwekkende plechtigheid
De grote vergaderzaal van het Willem de Zwijgerhuis is ingericht als rouwkamer. De muren zijn volledig met zwart behangen, met als enige onderbreking twee brede rode banen waartussen een groot portret van de Leider hangt, met daaronder een wolfsangel. Voor deze plek is het stoffelijk overschot van Peter Ton opgebaard. De kist heeft een glazen deksel, en in volledig WA-uniform ligt daar de dode, wiens offer zijn leven was voor zijn heilige ideaal. Achter de katafalk staat onbeweeglijk de dodenwacht, gevormd door een weerman en een jeugdstormer. Aan weerszijden van de kist staan drie brandende kaarsen, die samen met de omfloerste lamp een stemmig licht verspreiden in deze stille rouwkamer.

Weermannen van het eerste vendel, strijdmakkers die naast Peter Ton vochten, komen en leggen een grote krans bij de baar van hun kameraad. Brede zwart-rode linten vermelden een laatste eerbetoon en de belofte dat Peter Ton in geest met hen zal blijven strijden. Jeugdstormers komen en leggen eveneens een grote krans met linten waarop staat: “De Jeugdstorm vergeet niet! Gij gaaft voor ons uw leven.” Voor de katafalk, aan de voeten van Peter Ton, ligt een krans die iedereen ontroert: een krans met witte bloemen en witte linten, waarop slechts staat: “*Moeder en Zus.*”

De diepbedroefde moeder en zuster hebben hier voor het eerst hun zoon en broer teruggezien, een weerzien dat met geen woorden te beschrijven is, maar dat onnoemelijk droevig is.

Kameraden brengen een laatste groet
Vanaf twee uur ’s middags komen kameraden langs de baar, waar zij kort stilstaan om een groet te brengen aan de gevallen strijder. Velen leggen een paar bloemen naast de kist als eenvoudige, maar eerbiedige hulde voor het grootste offer van deze nationaalsocialist.

Veel kinderen nemen deel aan het defilé, de jeugd waarvoor Peter Ton zijn leven offerde. Schuchter en eerbiedig trekt de jeugd langs de baar van een held, wiens offer zij nu misschien nog niet volledig begrijpen, maar later in volle betekenis zullen waarderen. Voortdurend trekken mensen langs: mannen en vrouwen die, eenmaal in de rouwkamer, gegrepen worden door de majesteit van de dood en ontroerd raken bij een laatste blik op de dode. Dan brengen zij een eerbetoon, en velen verlaten snikkend de rouwkamer.

Elk uur wordt het defilé kort onderbroken om de dodenwacht zwijgend, plechtig en stil af te lossen. Dan komen weer mensen, de honderden worden duizenden: kameraden en kameraadskes, stormers en stormsters, volksgenoten die met de beweging sympathiseren, allen nationaalsocialisten die hier eer bewijzen aan een nationaalsocialist die op zijn post stierf. Veel Duitse militairen komen; zij kennen de strijd en de offers. Zij weten wat het offer van Peter Ton waard is en brengen hem daarom een eerbetoon. Eenvoudige bloemtuiltjes stapelen zich op; honderden bedekken de ruimten aan beide zijden van de katafalk. Er zijn bloemen met een opdracht, zoals een bundeltje rode rozen met een briefje van een 95-jarige weduwe uit Soesterberg, met woorden van eer voor de dode, troost voor de moeder en zuster, en kracht voor de beweging. Weermannen uit Den Haag en omgeving trekken langs de baar van hun strijdmakker. Ook de directie van het bedrijf waar Peter Ton werkte, schrijdt eerbiedig door de rouwkamer. Zij kende hem, net als de beweging, als een plichtsgetrouwe werker. Als om zes uur ’s avonds de meesten van hun werk komen, gaan Nederlandse arbeiders, vaak nog in werkkleding, eerst langs de baar van Peter Ton. Allen zijn getroffen en geschokt door de dood van hun kameraad.

Om zeven uur sluiten de deuren, en eindigt het defilé. Het geschuifel van duizenden voeten verstomt, en in het Willem de Zwijgerhuis heerst volledige stilte. Elk uur gaan een kompaan van de WA, een weerman en een jeugdstormer zwijgend naar boven om de wacht af te lossen. Dan keren zij terug naar een tijdelijk ingericht wachtvertrek beneden, en heerst in het gehele huis de stilte die alleen in een huis van een dode aanwezig is.

De hele nacht wordt de erewacht gehouden. Tientallen weermannen en jeugdstormers beschouwen het als een grote eer om deel uit te maken van de erewacht in de rouwkamer, van waaruit Peter Ton woensdagmiddag naar zijn laatste rustplaats zal worden uitgedragen.

Het Nationale Dagblad, 11 september 1940

De wacht bij de kist van Peter Ton.

Een erewacht op de plaats waar Peter Ton werd vermoord

Op de plek in de Balistraat in Den Haag waar Peter Ton op laaghartige wijze werd neergeschoten, vlak naast de poort van het WA-kwartier, is een erewacht opgesteld met het vaandel van Ban der WA

De erewacht bestaat uit twee weermannen en twee jeugdstormers, met een wachtmeester als commandant, die elk halfuur worden afgelost. Tijdens de aflossing stelt de gehele wacht, ongeveer veertig man sterk, zich op aan de overkant van de straat. Het verkeer wordt op dat moment kort stilgelegd en na de aflossing weer vrijgegeven.

Veel kameraden en ook buitenstaanders hebben op deze plek een bloemstuk gelegd. Van de vele voorbijgangers brengen tallozen de groet of nemen hun hoed af als zij langs deze plaats komen. Ook 's nachts wordt de wacht gehandhaafd, maar na zonsondergang vindt de aflossing alleen plaats door een kompaan.

Het Nationale Dagblad, 11 september 1940

Wacht op de plaats waar Peter Ton is gedood door de Haagse Politie.

De begrafenis van kameraad Ton

Voorbereidingen voor een grootse uitvaart
Het weer in Den Haag, dat ’s ochtends grauw en regenachtig was, klaarde allengs op en werd een stralende dag. Rond de Zeestraat en de Balistraat verzamelden zich overal mensen. De toegangen tot de straten waren afgezet door de Haagse politie en de marechaussee. Ook rond het WA-kwartier in de Balistraat zorgde de marechaussee voor rust en orde.

Al vroeg in de ochtend trokken groepen kameraden, afkomstig van verschillende stations, door de stad richting de Balistraat. Op de plaats waar kameraad Ton viel, vlak voor de ingang van het kwartier, werden de met zijn bloed bevlekte stenen verwijderd om ontheiliging te voorkomen en in veiligheid gebracht. De plek, waar twee WA-mannen de wacht houden, is belegd met kleine bloemruikers. Op het terrein van de WA heerste grote drukte. Uit Amsterdam waren vier vendels aangekomen, ongeveer 350 man sterk; uit Rotterdam ruim 300 man, uit Utrecht 146 man en uit Haarlem 120 man. Naar verwachting zouden 3000 tot 3500 geüniformeerde en niet-geüniformeerde WA-mannen deel uitmaken van de stoet.

In het Willem de Zwijgerhuis heerste een plechtige stilte. Alleen zij met een speciale vergunning hadden toegang. Op de eerste verdieping, waar het stoffelijk overschot van kameraad Ton was opgebaard, hielden vier WA-mannen van Vendel de wacht, die elk halfuur werd afgelost. Die ochtend legden kameraad Mulder van groep kring 66, kameraad A.J. Perquin uit de Aert van der Goesstraat – waar Ton woonde – en verschillende andere kameraden en kameraadskes takken bij de baar. Aan de voet van de trap naar de rouwkamer lagen kransen van de WA, van Tons directie en anderen.

Tegenover het Willem de Zwijgerhuis stond een brigade marechaussee naast hun paarden. In het huis hadden zich de kameraden Plekker, Ter Poorten, Koster, Von Brucken Fock, Van Hees en Oosterbaan verzameld, die zich naar verschillende verzamelplaatsen begaven voor nadere controle en inspectie.

Een krans van de gemachtigde van de Rijkscommissaris
Zojuist werd namens de gemachtigde van de Rijkscommissaris door een officier van de Duitse Wehrmacht een grote krans bezorgd bij het Willem de Zwijgerhuis. Bij de krans was een brief gevoegd, gericht aan districtsleider kameraad (Baron Red.) Van Haersolte:

Sehr verehrter Herr Baron,

Naar aanleiding van het zware verlies dat uw beweging heeft getroffen door de dood van een zo dappere strijder, spreek ik u, uw partijgenoten en de mannen van de WA mijn hartelijkste medeleven uit. Als teken van mijn deelneming en ter ere van de gevallenen zend ik de bijgevoegde krans.

Met kameraadschappelijke groet,

Heil Hitler.
W.G. Schwebel,
De gemachtigde van de Rijkscommissaris.

Het Nationale Dagblad, 11 september 1940

Plechtige uitvaart van kameraad Ton

Duizenden kameraden brachten hem grafwaarts
Op indrukwekkende wijze, zijn hoge offer volledig waardig, heeft de Nationaalsocialistische Beweging de trouwe en dappere WA-man Peter Ton, het eerste bloedoffer van haar WA, te ruste gelegd. Duizenden mannen en vrouwen, kameraden en kameraadskes, droegen hem, vervuld van diepe smart maar ook met de vaste wil zijn offer waardig te zijn, grafwaarts. In eindeloze rijen, afkomstig uit alle rangen en standen van de maatschappij, volgde het nationaalsocialistische volk van Nederland achter zijn Leider de baar van kameraad Peter Ton op zijn laatste tocht, die een diep ontroerende, plechtige uitvaart werd.

Te midden van zijn kameraden gaf hij de geest bij de bescherming van de aan zijn zorg toevertrouwde kinderen. Kameraden vervoerden zijn stoffelijke resten, en kameraden droegen deze naar de groeve. Te midden van die kameraden zal Peter Ton voor eeuwig voortleven als een lichtend voorbeeld van moed en trouw tot in de dood. Het was alsof het volk van Nederland de diepe betekenis van dit offer besefte, want van begin tot eind stond het dicht aaneengeschaard langs de weg van de uitvaart. Tienduizenden gestrekte armen brachten een laatste groet aan de vermoorde kameraad en volksgenoot.

Zo ging Peter Ton grafwaarts. Ooit, wanneer het nationaalsocialistische Nederland een glorierijk feit zal zijn, zullen zijn stoffelijke resten de voorname plaats krijgen die zij verdienen. Dan zal het stoffelijk overschot van de WA-man Peter Ton, het eerste bloedoffer van onze strijdkorpsen, een Nationaal Tehuis krijgen, een tehuis waarnaar wij, Nederlandse nationaalsocialisten, onze blik zullen richten om ons te sterken in plicht, trouw en moed in dienst van het gehele Nederlandse volk.

Het Willem de Zwijgerhuis was het vertrekpunt van de teraardebestelling. In de loop van de ochtend werden nog verschillende bloemstukken afgegeven: een grote krans van de Leider, kransen van de gemachtigde van de Rijkscommissaris, dr. Schwiebel, van de Ortsgruppe der NSDAP, van de directie van N.V. Perfra, en van kameraden uit de beweging. In de Zeestraat en omgeving werd het steeds drukker. Voortdurend arriveerden nieuwe groepen, en naarmate de tijd vorderde, stroomden duizenden naar de verzamelplaatsen van WA, Nationale Jeugdstorm en politieke organisatie.

Tegen half één was de kop van de stoet al opgesteld in de Javastraat. De kameraden Scholte en Van de Water gingen voorop, gevolgd door vier marechaussees te paard, en daarna de Amsterdamse tamboers en hoornblazers. Vervolgens kwamen de WA-stormvlaggen met de wachtmeesters, en daarna de heerbanleider van Amsterdam met zijn adjudant. Een eindeloze rij WA-mannen in formaties van 110 stond daarachter opgesteld, stram in de houding en blootshoofds. Onder hen bevonden zich enkele leden van het Amsterdamse politiekorps in politie-uniform. Daarna volgde de Nationale Jeugdstorm, met tamboers en hoornblazers voorop, gevolgd door de NJ.S.-vlaggen met vlaggenwacht. De jongens droegen hun mutsen onder de linkerarm, en allen waren aan de linkerschouder voorzien van een rouwstrik.

Voor het Willem de Zwijgerhuis waren tamboers en hoornblazers opgesteld, met daarachter het eerste Vendel, dat voortaan “Vendel Peter Ton” zal heten. De bloedvlag van de beweging werd uit het Willem de Zwijgerhuis gebracht en plechtig overgedragen aan kameraad Feldmeyer, die zich met de erewacht achter het “Vendel Peter Ton” opstelde, tegenover de ingang van het huis. De Leider, vergezeld door kameraad Van Geelkerken, arriveerde te voet. Voordat hij het Willem de Zwijgerhuis binnenging, groette hij de bloedvlag. Een kleine afvaardiging van de Ortsgruppe der NSDAP ging naar binnen om een groet te brengen aan de gevallen kameraad Peter Ton. Onder hen waren de Duitse kameraden dr.

Heinrich, Engeler, Pipiers, Schinz, Leineweker, Wiegand en dr. Schuon. Ook enkele leden van het Duitse Arbeidsfront en de Hitlerjugend waren aanwezig.

In het Willem de Zwijgerhuis namen de Leider, Peter Tons moeder en zuster afscheid van de dode, waarna weermannen van zijn vendel de kist sloten. Voor het huis reed een grote bloemenwagen, bestuurd door weerman Van Akkeren. Vele bloemstukken werden naar buiten gedragen en op de wagen geschikt. Toen dit was gebeurd, kwam een zwarte platte wagen, getrokken door vier paarden, voor: de wagen waarop het stoffelijk overschot van Peter Ton zou worden geplaatst. Commando's klonken: "Geeft acht!" en "Brengt groet!" Tromgeroffel werd gehoord, hoorngeschal weerklonk, en langzaam werd de kist naar buiten gedragen door de slippendragers, waaronder de kameraden Zeiler en Polderman, persoonlijke vrienden van Peter Ton. De vaandels en stormvlaggen neigden, en iedereen stond met gestrekte arm terwijl de kist, bedekt met de NSB-vlag, op de wagen werd geplaatst. De kransen van de moeder en zuster, de Leider, de WA, de Nationale Jeugdstorm, de NSDAP en de gemachtigde van de Rijkscommissaris werden op de wagen gelegd. Twee Hitlerjongens legden de krans van de NSDAP.

De wagen ging langzaam voorwaarts, de paarden geleid door vier weermannen. Aan weerszijden van de wagen liepen drie slippendragers: hopman Van Leeuwen, kompaan Van Leeuwen, wachtmeester Tasseron, konstabel Hajeniers, en de weermannen Klootwijk en Rooseboom, die ook de kist naar buiten hadden gedragen. In de volgkoets, bestuurd door konstabel Giesekam, zaten de moeder en zuster van Peter Ton. Aan weerszijden van de koets liepen de kameraden Bakkenes en Hager. Het tweede Vendel van Ban 6 volgde. Daarachter begaf de Leider zich in de stoet, vergezeld door de kameraden Van Geelkerken, Zondervan, Van Genechten, Rost van Tonningen en Van Haersolte. Achter de Leider en zijn gevolg kwamen het derde en vierde vendel van Ban 6. Vervolgens sloten de hoofdkwartierfunctionarissen die zich in het Willem de Zwijgerhuis hadden verzameld, zich aan bij de stoet, waaronder de kameraden Ter Poorten, Van Vessem, Maarsingh, Von Bönninghausen en Koster. Daarachter volgden afgevaardigden van de NSDAP, het Duitse Arbeidsfront met een stormvlag, en de Hitlerjugend.

Een onafzienbare rij niet-geüniformeerde WA-mannen, die zich in de Zeestraat had opgesteld, volgde. Onder hen waren leden van de Opbouwdienst, matrozen en onderofficieren. Hoofdfunctionarissen van de politieke organisatie gingen voorop, gevolgd door duizenden leden van de politieke organisatie. De stoet werd gesloten door vier marechaussees te paard.

Langs de weg

De route van de stoet was overal afgezet, en de orde werd gehandhaafd door de marechaussee in samenwerking met de Haagse politie. Via de Zeestraat en Javastraat ging de stoet de Balistraat in en passeerde de plek waar Peter Ton werd vermoord. Toen de lijkwagen deze plaats bereikte, werd halt gehouden en een minuut stilte betracht. Daarna ging de stoet verder over de Laan Copes van Cattenburch. Voor de Alexanderkazerne, waar Duitse SS was ondergebracht, stond een erewacht van zestien man onder commando van een officier. Bij het naderen van de stormvlag van het Vendel Peter Ton werden de geweren gepresenteerd en de hoofden links gewend, een houding die werd aangehouden tot de lijkwagen voorbij was – een treffend en hoog gewaardeerd eerbetoon.

Overal stonden mensen rijendik langs de weg, waaronder duizenden kameraadskes die niet in de stoet konden meelopen. Via het Vredespaleis trok de stoet door de Anna Paulownastraat, over de Laan van Meerdervoort en door de Goudenregenstraat naar de Kamperfoeliestraat, waar de begraafplaats

“Nieuw Eik en Duinen” ligt. Hier hield de stoet halt, en Ban der WA trad uit om met de Leider en een aantal functionarissen de begraafplaats te betreden.

Op de dodenakker

Om half vier arriveerde het stoffelijk overschot, voorafgegaan door de bloedvlag-erewacht en de stormvlaggen, en gevolgd door het enige volgrijtuig met de moeder en zuster van de overledene, de Leider en zijn gevolg van hoge NSB-functionarissen, op de begraafplaats Nieuw Eik en Duinen. Aan de groeve had het harmonieorkest van de Amsterdamse WA zich opgesteld. Rechts stond een groep vrienden en bekenden van wijlen kameraad Peter Ton, en een groep journalisten, waaronder de heer Koemans, vertegenwoordiger van de Duitse persreferent, de heer Janke. Namens de Rijkscommissaris was majoor Ogilvie aanwezig. Ook de nieuw benoemde Hoofdcommissaris van Politie te ’s-Gravenhage, mr. P.M.C.J. Hamer, en Commissaris van Politie H. Ph. Clasie waren gearriveerd.

Nadat de erevlaggen en het Vendel waarvan wijlen kameraad Peter Ton deel uitmaakte zich hadden opgesteld, naderde de baar, gedekt door de NSB-vlag en gedragen door kameraad Feldmeyer, de groeve. Achter de baar volgden de moeder en zuster van wijlen kameraad Ton, de Leider en zijn gevolg. Toen allen zich rond het graf hadden geschaard, gaf kameraad Nije het woord aan de Algemeen Commandant der WA, kameraad A.J. Zondervan, die in de volgende bewoordingen afscheid nam van kameraad Peter Ton:

Ban “Peter Ton”

“De WA is nu geschaard rond deze groeve om namens de gehele WA afscheid te nemen van kameraad Peter Ton. Gij waart een eenvoudig man, met een rustig en kalm karakter. Toen het erop aankwam onze jeugd te beschermen, bracht Peter Ton het grootste offer: zijn leven. Tot de kameraden van de WA is vaak gezegd dat zij moeten zorgen dat aan de leden, hun vrouwen en kinderen nooit meer mag overkomen wat gebeurde tussen 10 en 15 mei. Kameraad Peter Ton, gij hebt daarvoor het eerste bloedoffer gebracht, een offer waardoor de WA door alle tijden heen onsterfelijk verbonden zal zijn aan de nationaalsocialistische beweging.

De moeder en zuster van onze kameraad staan aan het graf. Wij kunnen hen niet troosten voor het leven dat Peter Ton heeft gegeven. Maar het moge hun tot troost zijn dat Peter Ton de WA betekent, en de WA Peter Ton. Hij was uw zoon. Ons allen kunt gij nu als uw zoon beschouwen, want vanaf nu zal zijn vendel de naam ‘Peter Ton’ dragen. Straks roept het gewone leven ons weer op, de trommels zullen dreunen, de muziek zal weer spelen. Wij beloven u, Peter Ton, dat wij de strijd tot een goed einde zullen brengen! Peter Ton, rust zacht.”

Namens de Leider sprak vervolgens kameraad Van Genechten:

“De Leider heeft mij opgedragen aan dit graf een laatste woord te spreken. Allereerst is dit een woord van medeleven met het leed van de moeder, een leed dat wij niet kunnen peilen. De zoon is voortgekomen uit de vader en de moeder, het liefste bloed uit beider bloed. De man zegt tegen de vrouw: ‘Ik wil een zoon van je hebben,’ en de zoon groeit naar de vader. Maar de liefde van de moeder is anders: de geboorte is al een stille scheiding. Hier moest de zoon voor de moeder zorgen. In deze natuurlijke gang van zaken is nu een rauwe scheur gekomen.

Waarom? Waarom is hij gevallen? Kameraad Peter Ton is gevallen als slachtoffer van de georganiseerde terreurbende die sinds haar opkomst onze beweging heeft tegengewerkt. Vanaf het begin hebben wij

gevochten tegen een front van haat en tegenwerking van de vrijmetselaars. Die haat is gegroeid. In de oorlogsdagen dachten onze tegenstanders hun laatste slag te kunnen slaan, maar die slag mislukte.

Dat wij in hun laffe aanslag niet zijn bezweken, danken wij aan de komst van de Duitsers, die ons hebben bevrijd. Na de oorlog hielden zij zich stil uit vrees voor onze wraak, maar toen die uitbleef, werden zij weer stoutmoedig. Toen volgde het laffe incident in Naaldwijk en de belachelijke eis van de officier van justitie in Den Haag. Twee dagen later verscheen in de *Residentiebode* het beruchte artikel dat rechtstreeks opriep tot moord op onze kameraden. Daarna volgde de moord op onze kameraad Peter Ton, die sneuvelde zoals allen vóór hem uit onze rijen: Van Dijk, Von Lützow, Noordendorp, Rademaker en al die anderen.

Deze begraafplaats is slechts tijdelijk, want ooit hopen wij voor onze gevallen helden een nationale rustplaats in te richten, ons Nationaal Tehuis, omplant met hoog rijzende populieren, met hun hartvormige, ruisende bladeren, die zullen vertellen dat de harten van onze gevallenen klopten voor ons volk, het Nederlandse volk dat wij liefhebben. Het is een volk uit goede klei gemaakt. Wij zullen in dit volk het beeld liefhebben dat wij naar ons verlangen zullen vormen.

Wien de goden liefhebben, nemen zij jong tot zich. Het heeft een bijzondere betekenis dat het hoofd van de Vorming hier de laatste groet brengt. De eisen die wij aan de nationaalsocialist stellen, zijn hoger dan die wij aan anderen stellen. Moedig en trouw heeft kameraad Peter Ton aan die hoge eisen voldaan. Wij vrezen de dood niet, wij vrezen alleen het langzaam versterven zonder te weten wat onze plicht is.

Wij strijden tegen de duistere machten van de vrijmetselarij, het jodendom en het jezuïtisme, een strijd waarin de WA haar moed, plicht en trouw gestand zal blijven. Wij zullen de macht overnemen en hier orde en rust handhaven!

Het nationaalsocialisme zal altijd gedragen worden door een kleine keurbende die het volk voorgaat op de weg naar een nieuwe tijd. Grote dingen worden nooit door de massa bereikt, maar altijd door kleine groepen trouwe mannen. Van zo'n groep maakte Peter Ton deel uit. Daarom werd hij uitverkoren het hoogste offer te brengen.

'Sla nu voor 't laatst appèl, tamboer, tamboer!
Opdat het allen melde
Dat onze wil te velde
Meer dan het aantal telt.'
Tamboer, sla nu appèl."

Na deze diep aangrijpende woorden van kameraad Van Genechten trad de Kreisleiter der NSDAP Landesgruppe, dr. Schuon, naar voren om namens de Landesgruppe een laatste groet te brengen aan de gevallen kameraad van de WA Hierop speelde de muziek zacht "Ik had een wapenbroeder," onder welke tonen de kist in de groeve daalde, terwijl allen met gestrekte arm kameraad Ton een laatste groet brachten. Tot slot dankte kameraad Van Leeuwen, namens de moeder en zuster van Peter Ton, alle aanwezigen en in het bijzonder de Leider. "De moeder," zei kameraad Van Leeuwen, "vroeg mij: 'Heeft het geholpen dat mijn zoon is overleden?' Zeg aan uw kameraden dat hij ook voor mij altijd een kameraad is geweest, een goed, oprecht vriend en een eerlijke zoon. Ik hoop dat zijn offer niet alleen tot zegen zal zijn voor de WA, maar ook voor het gehele Nederlandse volk. Hou-Zee!"

Hiermee eindigde deze diep aangrijpende plechtigheid, en begon het defilé van de duizenden die buiten de begraafplaats stonden opgesteld, langs het geopende graf. Dit defilé duurde ruim twee uur; naar schatting volgden 8000 tot 9000 kameraden de baar.

Het laatste appèl
Na afloop van de begrafenis schaarde Ban zich rond het graf, en hield het Vendel Peter Ton appèl. Ieder wiens naam werd afgeroepen, antwoordde: “Hier!” Toen de naam van Peter Ton werd genoemd, riep het gehele vendel krachtig: “Hier!”

Om zes uur meldden drie kameraden uit Assen zich in de Balistraat. Door vertraging konden zij de plechtigheid niet bijwonen. Zij werden per auto naar de begraafplaats gebracht, waar zij nog een laatste groet brachten.

Het Nationale Dagblad, 12 september 1940

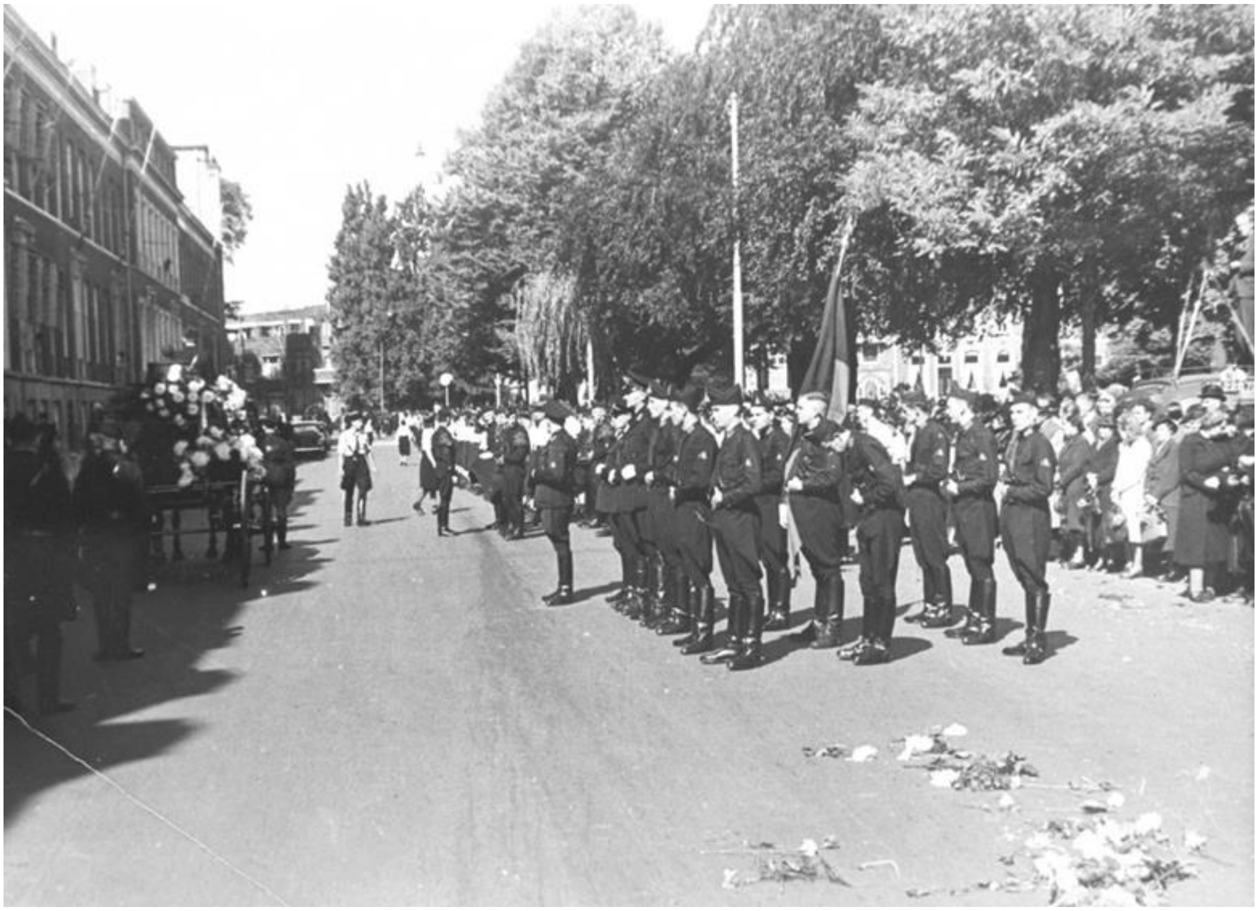

De wacht bij de begrafenisstoet van Peter Ton.

Zijn leven geofferd

Het was zaterdagmiddag toen een afdeling van de Nationale Jeugdstorm, gekleed in kleurige uniformen, vrolijk door de straten van Den Haag marcheerde. Achteraan liepen meisjes van 10 tot 14 jaar. Bij het inslaan van de Balistraat, hoek Javastraat, reden twee fietsers doelbewust, brutaal en kwaadaardig in op deze kinderen, waardoor een meisje viel. Een agent wilde zijn plicht doen door proces-verbaal op te maken. Dit leidde ertoe dat andere agenten en burgers begonnen op te hitsen tegen de WA-mannen die de Jeugdstorm begeleidden en tegen de leiders van de Jeugdstorm. De beesten werden losgelaten, zoals in Den Haag al jaren de democratische gewoonte was. Het gevolg was dat één WA-man, Peter Ton, door een revolverschot in het hoofd dodelijk werd getroffen, vervolgens met een sabel werd aangevallen, en ineenzeeg. Twee anderen, waaronder een jeugdstormer, liepen ernstige schotwonden op en moesten naar het ziekenhuis worden gebracht. Zelfs het in veiligheid brengen van de gewonden werd door de Haagse politie belemmerd. Vijf anderen raakten lichter gewond.

Als de democratie nog de baas was geweest in Nederland, zoals in de tijd dat nationaalsocialisten weerloos waren overgeleverd aan bewapende misdadigers in politie-uniform, zouden de gewonden later nog voor de rechtbank zijn gesleept wegens samenzwering of iets dergelijks, en zouden de misdadigers in rang zijn verhoogd. Colijn, De Monchy en anderen van hun soort hebben echter niet meer de macht. Er is een nationaalsocialistisch Duits bewind in Nederland, dat de orde onmiddellijk herstelde, de misdadigers gevangennam en de verantwoordelijke hoofdcommissaris van politie uit zijn ambt ontzette.

Onze kameraad Ton, gevallen bij de uitoefening van zijn weermanplicht – de bescherming van de kinderen van de Jeugdstorm – is naar zijn laatste rustplaats gebracht. Enkele duizenden WA-mannen en vele honderden jeugdstormers begeleidden hem. Duizenden nationaalsocialisten waren getuige.

Wacht bij plaats waar Peter Ton is gedood door de Haagse Politie

Dit zijn in het kort de feiten:

Een dode viel: een eenvoudige, plichtsgetrouwe jongeman van 28 jaar, enige zoon van een weduwe, kostwinner voor zijn moeder en zuster. De gehele Nationaalsocialistische Beweging is in gedachten bij deze moeder en zuster, die het zwaarste offer hebben gebracht dat zij konden brengen. Woorden van troost kunnen helaas geen grote verlichting brengen in deze diepe smart.

Acht leden van de beweging vielen onder moordenaarshand tussen 10 en 15 mei, één niet-lid werd vermoord omdat hij de broer van de Leider was, en twee stierven later aan de ondervonden mishandelingen. Dit is het twaalfde slachtoffer van de burgeroorlog die Colijn als minister-president ontketende tijdens de kerstdagen van 1933. Zij vielen allen als martelaren voor de heilige zaak van de wederopstanding van hun volk.

Dit alles is voor ons, Nederlandse nationaalsocialisten, van zeer aangrijpende betekenis. Het is ook daarom dat wij meer dan anderen denken aan de jonge mannen die bij duizenden vallen voor het behoud van het nationaalsocialistische Duitsland en het verkrijgen van een geordend en gelukkig nieuw Europa, dat nationaalsocialistisch en fascistisch zal zijn. Duizenden moeders en verwanten treuren om de offers die gebracht moeten worden. Des te meer waarderen wij dat de aanwezige Duitsers dit Nederlandse offer in volkomen broederlijke naastenliefde meevoelen, en niet zeggen: “Eén dode, wij hebben dagelijks honderden doden,” maar dit offer oprecht waarderen, wat wij nooit zullen vergeten.

De WA heeft haar eerste offer gebracht. Zij is daardoor gewijd. De beeltenis en de nagedachtenis van weerman Ton zijn voortaan onlosmakelijk met haar verbonden.

Uit het hoofdartikel van de Leider
Volk en Vaderland, 13 september 1940

Beelden van de plechtigheid

Kameraden onderweg met een bloemstuk voor hun gevallen strijdmakker.

De kameraden van kameraad Ton brengen zijn nagedachtenis hulde.

Een erewacht op de plaats waar Peter Ton viel.

Eveneens een erewacht op de plaats waar Peter Ton viel.

De aankomst van de Leider bij het Willem de Zwijgerhuis.

Het stoffelijk overschot wordt uit het Willem de Zwijgerhuis uitgedragen.

De stoet in de straten van Den Haag.

De stormvlaggen in de stoet.

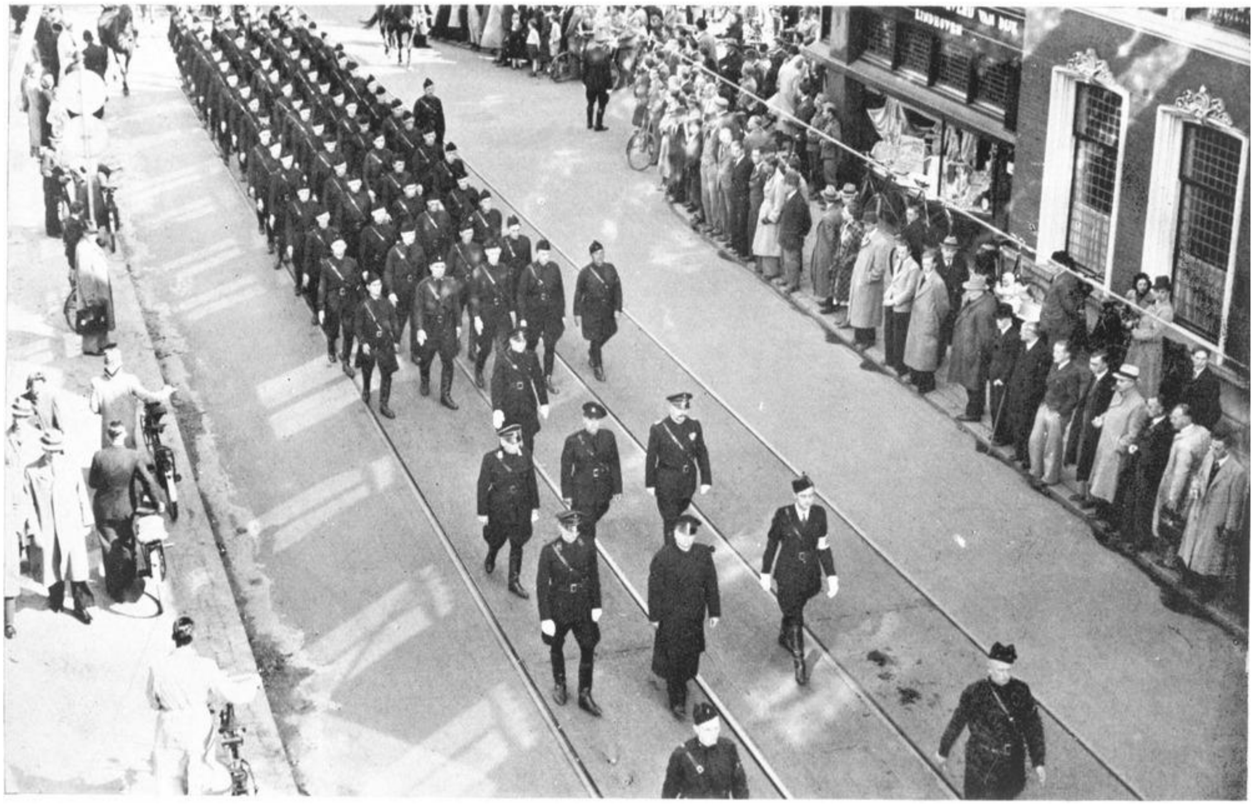

De Leider volgt de baar. Links van de Leider de Algemeen Commandant der WA Zondervan, rechts kameraad Van Geelkerken. Daarachter, van links naar rechts, kameraad Van Genechten, kameraad Rost van Tonningen en kameraad Van Haersolte.

De onder bloemen bedolven lijkwagen houdt stil op de plaats waar kameraad Ton het leven liet.

De indrukwekkende rouwstoet trekt door de straten van Den Haag.

De meisjes van de Jeugdstorm, ter wier verdediging kameraad Ton viel.

Bij de geopende groeve.

De vlag van de beweging bedekt de kist van Peter Ton.

De WA brengt een laatste groet

De weduwe werpt bloemen op de kist.

De moeder en zus van Ton treuren bij zijn graf. Geheel rechts C. van Geelkerken, daarnaast Mussert.

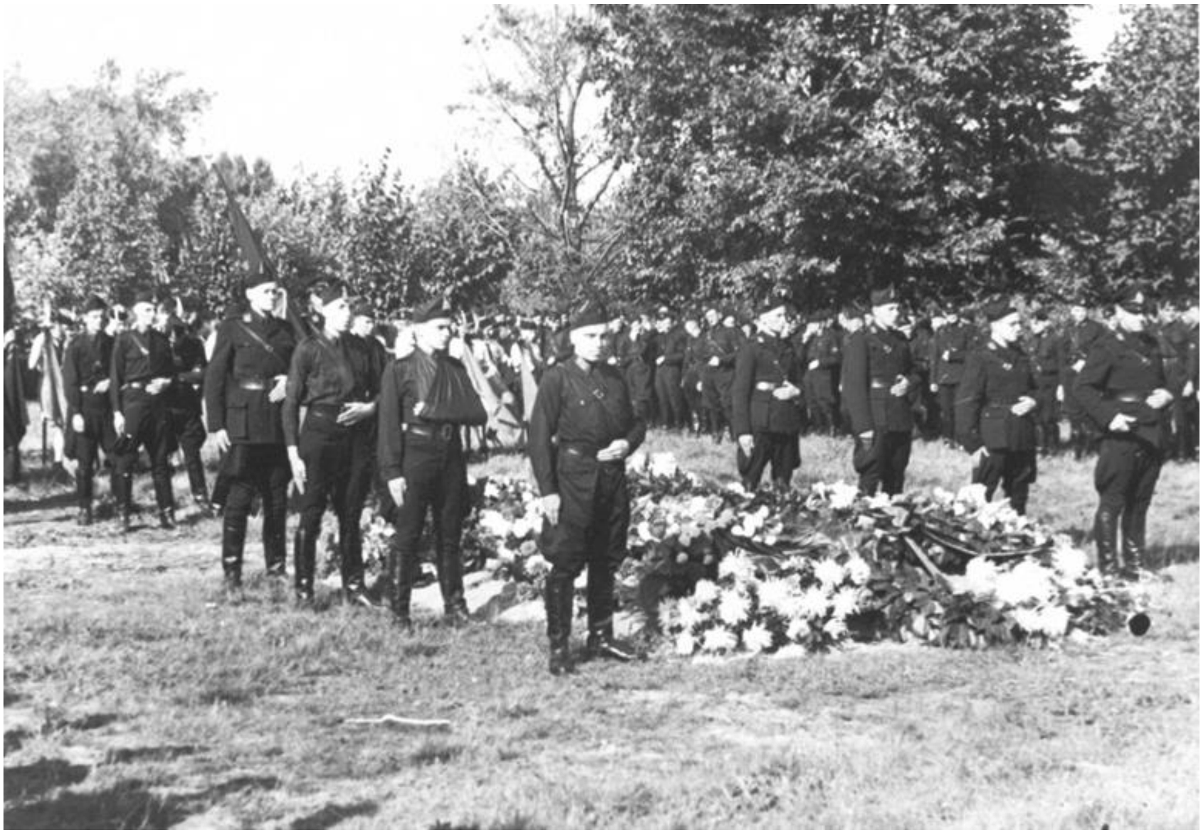

Bij het vers gedolven graf.

WA-vendel draagt zijn naam.

Gedenkboek Peter Ton

Ter nagedachtenis aan WA-man Peter Ton, gevallen op 7 september 1940, trouw aan zijn plicht en het nationaalsocialistische ideaal. Zijn offer, gebracht voor de bescherming van onze jeugd, blijft een lichtend voorbeeld van moed en trouw. Dit gedenkboek eert zijn leven, zijn strijd en zijn onsterfelijke naam, die voortleeft in de harten van alle nationaalsocialisten en het Nederlandse volk.
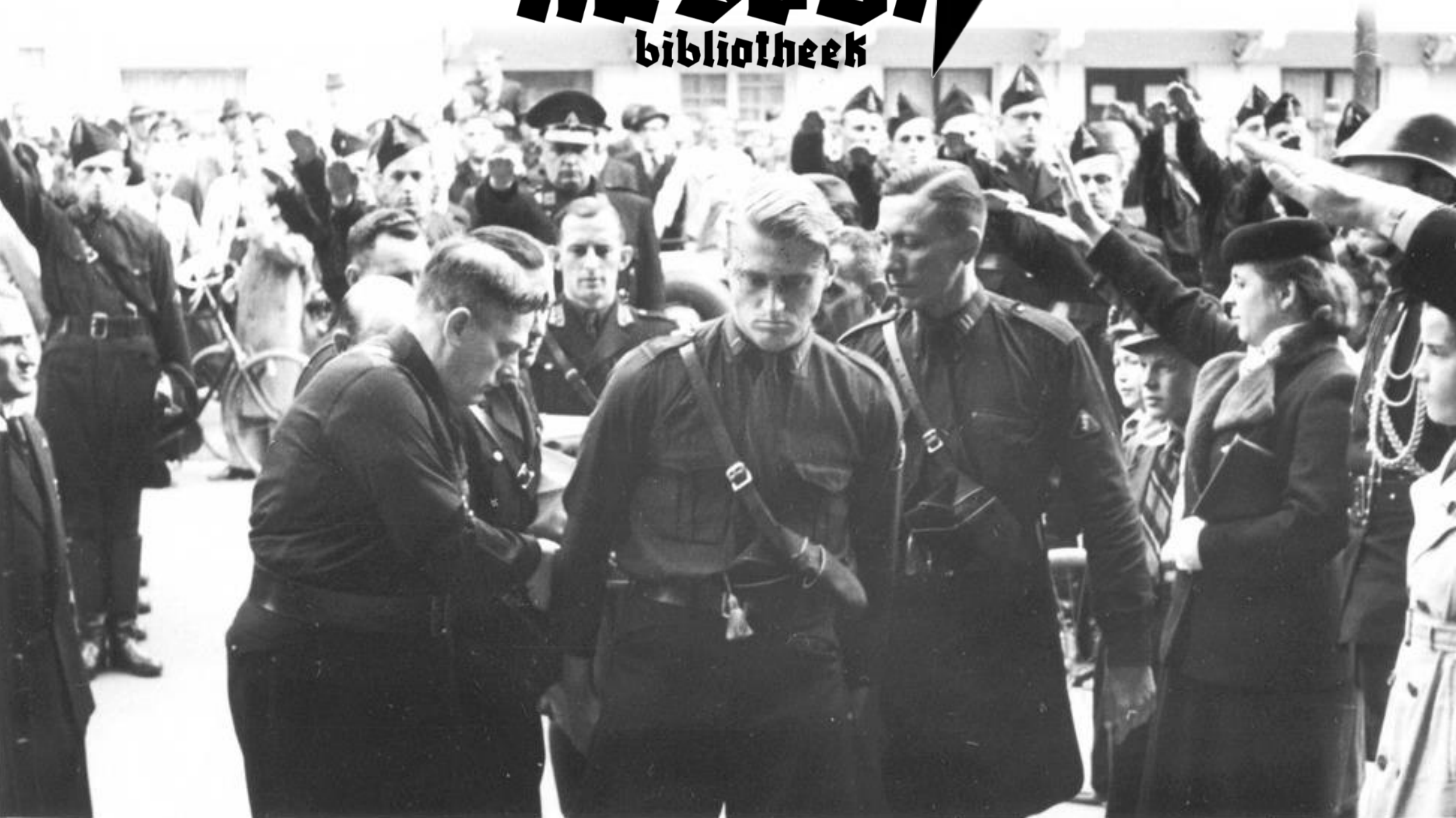
nationaalsocialistische
NaSoBi
bibliotheek